

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
43

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-36-2

BRNO 2002

LIPNÍK NAD BEČVOU (okr. Přerov)
Náměstí T. G. Masaryka. Středověk, novověk.
Město, sídlištní vrstvy. Záchranný výzkum.

Lokalizace: SMO 1:5000, rok vydání 1994,
list Hranice 9-5; plocha mezi body v souřadnicích
od Z a J s.č. 238:145, 260:150, 238:142 mm.

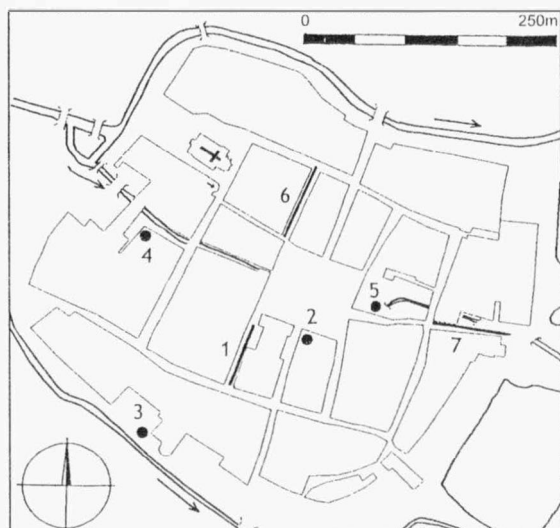
V měsíci září roku 2001 došlo k opravě komunikace a předláždění plochy cca 1200 m² v jižní části náměstí T. G. Masaryka (parcely č. 83/1, 186/1 st.). Díky laxnosti investora, kterým bylo město Lipník nad Bečvou, se archeologický výzkum realizoval již za plně probíhající stavby. Protože těžkou technikou byla vytěžena část plochy náměstí do hloubky kolem 80-90 cm, s lokálními zásahy i nížeji (např. rýhy do hloubek 120 cm a šachty hluboké 150 cm), což často znamenalo odebrání vrstev až na intaktní podloží, bylo možno v ploše zachytit jen komponenty archeologických situací. V krajně nepříznivých podmínkách bylo dokumentováno přes 25 m profilů podél severozápadní části odtěžené plochy. Pokud to situace dovozovala, byly sledovány i zbytky archeologických objektů částečně a lokálně dochovaných při spodní úrovni stavební plochy.

Takto byl zjištěn stavbou narušený do podloží zahlobený objekt o zjištěné délce více než dva metry. Vzorkováním jeho výplně jsme získali zlomkový keramický materiál datovatelný do druhé poloviny 13. století a dřevěné odštěpky, které tvořily četnou složku výplně objektu. O tom, že tento objekt zřejmě nebyl ve své době ojedinělý, svědčí nálezy druhotně uložených zlomků vrcholně středověké keramiky v mladších vrstvách. Ze sledovaných profilů vyplývá, že na jílovité podloží nasedala vrstva primitivní dlažby – štětu, tvořená kameny a oblázky s nečetnými nálezy keramiky z poloviny 15. století. Nad dlažbou byly popsány a ovzorkovány dvě tmavě zbarvené vrstvy jílovité hlíny, obsahující značné množství fragmentů keramiky patřících do druhé poloviny 15. století a první půle 16. století. Dále vrstva obsahovala osteologický materiál, zlomky cihel, nahodile se vyskytující železné předměty, intencionálně opracované dřevěné artefakty a v některých částech i četnou složku ekofaktů – zejména různých zlomků dřev. Nad těmito uložením byly stratigraficky dokumentovány mladší horizonty pochůzných úprav náměstí až do současnosti.

Karel Faltýnek, Pavel Štézar, PÚS Olomouc

Resumé:

Lipník nad Bečvou (Bez. Přerov), T. G. Masaryka Platz, Parzelle Nr. 83/1, 186/1. Mittelalter, Neuzeit. Stadt, Siedlungsschichten. Rettungsgrabung.

Obr. 14. Lokalizace vybraných záchranných výzkumů na území historického jádra Litovle v roce 2001 uvedených v textu: 1. Boskovicova ulice; 2. tř. 1. máje 792; 3. Dr. Smyčky 795; 4. Mlýnská ul. 628; 5. Husova ul. 754; 6. Vlašimova ulice; 7. Husova ulice.

Lokalisierung ausgewählter Rettungsgrabungen auf dem Gebiet des historischen Kerns von Litovel im Jahre 2001 (angeführt im Text): 1. Boskovicova-Straße; 2. 1. máje-Straße Nr. 792; 3. Dr. Smyčky-Straße Nr. 795; 4. Mlýnská-Straße Nr. 628; 5. Husova-Straße Nr. 754; 6. Vlašimova-Straße; 7. Husova-Straße.

LITOVEL (okr. Olomouc)

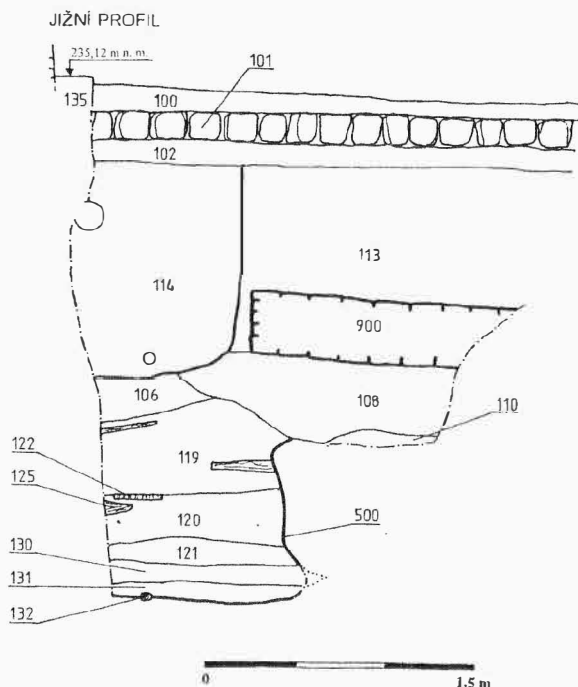
Boskovicova ulice. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V měsíci lednu proběhl záchranný archeologický výzkum při stavbě kanalizace, která navazovala na čističku odpadních vod na nádvoří Moravské výrobní a. s. - Litovel, Havlíčkova č. p. 789 (obr. 14). Výkop byl dlouhý bezmála 53 m, široký 0,7 m a táhl se přibližně ve směru SV-JZ. Jeho největší hloubka v SV části zasahovala až do 1,65 m a pozvolna se směrem k JZ zvyšovala na pouhých cca 1,3 m. V celé délce tohoto výkopu nebylo nikde dosaženo intaktního geologického položí. Nejstarší zkoumané kulturní vrstvy pocházely z období průběhu 1. poloviny 14. století, což bylo doloženo jednak dobovou keramikou, ale i dendrochronologickým rozbořem kulatého kmene k.125, přičemž bylo získáno absolutní datum 1340. Tyto vrstvy pak kontinuálně časově přecházely až do průběhu 16. století. Toto mohutné a na nálezy neobyčejně bohaté souvrství (mocné vrstvy ztelného organického materiálu s hojným obsahem ekofaktů, osteologických a keramických nálezů) svědčí o faktu, že veřejná prostranství v tomto městě

nebyla tak často v minulosti čištěna, jak bylo archeologicky doloženo například v Olomouci. Umělé navyšování terénu mělo v Litovli zcela nepochybně mimo jiné i praktický význam, neboť napomáhalo ochraně středověkého města proti častým povodním. Z nálezů získaných během tohoto výzkumu jsou nejdůležitější především již výše zmíněné velké kusy dřev - kulatiny - z 1. poloviny 14. století. S největší pravděpodobností tvořily obrubu a zpevnění části ulice určené pro pěší chodce. Provedené dendrochronologické analýzy těchto dřev napomohou ke zpřesnění chronologie středověké keramiky v Litovli. Dalšími zajímavými nálezy z tohoto výzkumu je především několik negativních kostěných vývrtek dokládajících výrobu růženců v Litovli v průběhu 2. poloviny 14. století a také zlomky několika gotických kachlů ze závěru 15. století. Výzkum bohužel probíhal za neobyčejně nepříznivých klimatických, ale i technických podmínek.

Třída I. máje čp. 792. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V měsících dubnu a květnu proběhl ve dvoře uvedené parcely záchranný archeologický výzkum

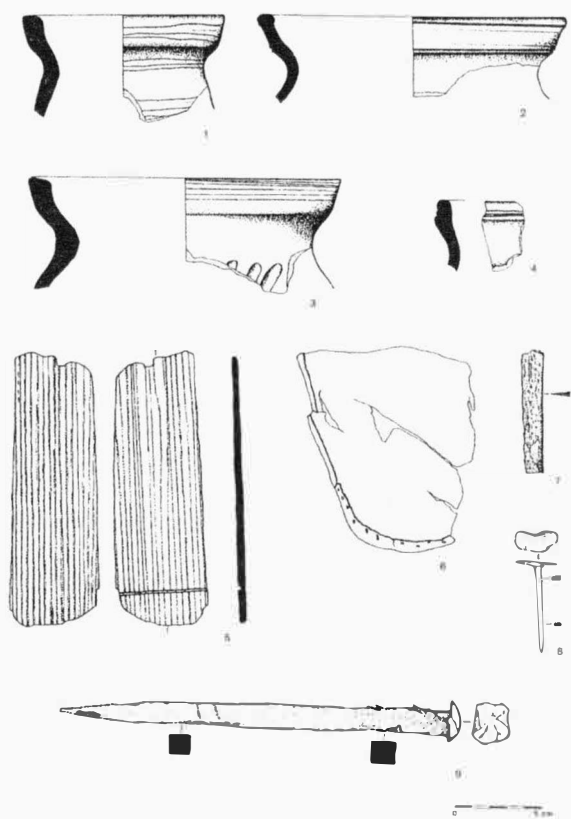
v souvislosti se stavbou schodiště - adaptace sklepních prostor na vinárnu s galerií (obr. 14). Byla tak prozkoumána plocha o velikosti přibližně 2,1x0,9 m o největší dosažené hloubce 2,95 m. Nejmladším zkoumaným objektem byly fragmenty původní cihlové dlažby dvora z průběhu 18. století, které byly zachyceny v hloubce 0,65-0,7 m. Pod ní bylo zdokumentováno souvrství kulturních vrstev z průběhu poslední čtvrtiny 13. až počátku 14. století o mocnosti 1,1 m. Intaktní geologické podloží, tvořené světle šedým prachovým jílem, bylo dosaženo v hloubce 1,95 m. Do něj byl zahlouben (až na výše uvedenou hloubku 2,95 m) objekt k. 500 (obr. 15). Patrně oválného půdorysu zřejmě hospodářského charakteru, jehož však vzhledem k omezené ploše sondy mohla být prozkoumána pouze neznámo jak velká část. Výplň tohoto objektu byla tvořena množstvím zetlelých organických látek majících charakter strukturovaných rašelin. Značné množství získaných velkých kusů dřev (kulatina i z ní našitpané fošny) opět napomůže po provedení příslušných analýz získat absolutní data. Zahloubený objekt s největší pravděpodobností pocházel z doby lokace města Litovle v 60. letech 13. století.

100: stávající betonová dlažba; 101: recentní kamenná dlažba; 102: písčité podsyp kamenné dlažby; 135: zbytek betonové výtahové šachty; 113 a 114: recentní vrstvy tvořené převážně stavební sutf; 900: recentní cihlová zeď; 106 a 108: písčito-jílovité vrstvy se značným obsahem zetlelých organických látek a fragmenty dřev s keramikou z období kolem počátku poslední čtvrtiny 13. století; 110: intaktní geologické podloží - světlý šedý písčítý jíl; 500: stěna zahloubeného výkopu; 119, 120, 121, 130: vrstvy strukturovaných rašelin se značným obsahem fragmentů dřev; 131: jílovitá vrstva se značným obsahem zetlelých organických hmot; 122, 125, 132: větší, převážně opracovaná dřeva a fošny.

100: bestehendes Betonpflaster; 101: rezentes Steinpflaster; 102: Sandunterlage des Steinpflasters; 135: Überrest des Betonauzugsschachts; 113 a 114: rezente Schichten, die meistens aus Bausehutt bestehen; 900: rezente Ziegelmauer; 106 a 108: sandlehmige Schichten mit beträchtlichem Gehalt von vermorschten organischen Stoffen und Holzfragmenten mit Keramik aus der Zeit um den Anfang des letzten Viertels des 13. Jahrhunderts; 110: intaktes geologisches Liegende - hellgrauer Sandlehm; 500: Aushubswand; 119, 120, 121, 130: Schichten strukturierter Torfe mit zahlreichen Holzfragmenten; 131: Tonschicht mit beträchtlichem Gehalt von vermorschten organischen Stoffen; 122, 125, 132: größere, überwiegend bearbeitete Hölzer und Bohlen.

Obr. 15. Litovel, třída I. máje čp. 792, popis jižního profilu, stav po rozšíření sondy.

Litovel, I. máje-Stráße Nr. 792, Beschreibung des Südprofils, Stand nach der Erweiterung des Suchschnittes.

Obr. 16. Litovel, třída 1. máje čp. 792, popis nálezů z výkopu 500. 1-4: keramika; 5: část dřevěného vědérka; 6: část kožené boty; 7: zlomek nožiku; 8 a 9: železné hřebíky.

Litovel, 1. máje-Straße Nr. 792, Beschreibung der Funde aus dem Aushub 500. 1-4: Keramik; 5: Teil eines Holzweimers; 6: Teil eines Lederschuhs; 7: Messerfragment; 8 und 9: Eisennägeln.

Ulice Dr. Smyčky, čp. 795. Středověk. Město. Záchraný výzkum.

V měsíci květnu, v souvislosti s 2. etapou rekonstrukce litovelského muzea, byl proveden archeologický výzkum zbytku středověkého valu (táhnoucího se ve směru JV-SZ a vyčnívajícího cca 2,0 m nad okolní terén), který tvořil součást někdejšího středověkého městského opevnění (obr. 14). Výzkum byl vyvolán plánovaným odstraněním tohoto valu a jeho cílem bylo zjistit jeho konstrukci. Byl realizován formou sondy o rozměrech 7x2m, již bylo těleso valu ve směru SV-JZ příčně profíznuto. Tímto výzkumem bylo zjištěno, že val byl tvořen prostým hlinitým násypem, který spočíval již na jílovitopísčitém geologickém podloží. Dále bylo zjištěno, že částečně překrýval starší výkop (sonda zde zasahovala do hloubky cca 2,2 m pod úroveň stávajícího terénu). Dna tohoto výkopu však již nemohlo být vlivem vody prosakující z blízkého ramene řeky Moravy dosaženo. Výkop mohl patrně

být částí původního koryta onoho ramene řeky Moravy, které tak stavbou valu mohlo být částečně zregulováno. V jeho zásyvu byla nalezena keramika z průběhu 2. poloviny 13. až 1. poloviny 14. století.

V sousední sondě, vyhloubené tentokrát v souvislosti s rekonstrukcí kanalizace muzea těžkou mechanizací, přibližně v polovině vzdálenosti mezi stávajícími městskými hradbami a zkoumaným valem, vně středověkého města (vzdálenost mezi hradbami a středem valu byla přibližně 20 m, byly z jílovitopísčitého podloží, kolmo do něho zaražené), získány dva mohutné dřevěné zašpičatělé piloty. Nacházely se v hloubce mezi 2,5-3,0 m pod stávajícím povrchem, měly průměr více než 20 cm a zachovanou délku kolem 1 m. Původně byly od sebe vzdáleny rovněž přibližně 1,0 m a půdorysně byly umístěny souběžně s městskou hradbou, tedy ve směru JV-SZ. Také u nich nelze vyloučit jejich možnou souvislost s obranným systémem středověkého města. Jejich přesné stáří však může určit pouze dendrochronologická analýza, která však zatím nebyla provedena.

Mlýnská ulice čp. 628. Středověk. Město. Záchraný výzkum.

V měsíci srpnu proběhl formou archeologického dohledu výzkum na staveništi rodinného domku s komerčním prostorem (obr. 14). Během této akce byla na několika profílech zdokumentována souvrství kulturních vrstev pocházejících z období poslední čtvrtiny 13. až průběhu 14. století. K důležitým zjištěním patří dvě požárové vrstvy, z nichž starší pocházela z období kolem poloviny 14. století, zatímco mladší z průběhu jeho druhé poloviny. Geologické intaktní podloží nebylo nikde výkopy základů novostavby dosaženo.

Husova ulice čp. 754. Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V měsíci říjnu proběhl opět formou archeologického dohledu výzkum na staveništi veřejných WC (obr. 14). Zajímavým zjištěním byla patrně novověká zeď z lomového kamene pojeného kvalitní vápennou maltou. Táhl se ve směru SV-JZ a svým průběhem v těchto místech v podstatě respektovala rameno řeky Moravy zvané Nečiz. Zdokumentována mohla být vlivem omezené plochy staveniště pouze v délce necelých 6,0 m, přičemž její šířka byla 0,7-0,75 m. Výkopy pro novostavbu byla porušena maximálně do hloubky 1,4 m. Dále bylo zdokumentováno a ověřováno souvrství kulturních vrstev z průběhu 2. poloviny 17. století. Z něj pochází železná část prachovnice, která však typologicky pochází spíše z počátku 18. století. Stavbou nebylo nikde dosaženo intaktního geologického podloží.

Vlašimova ulice. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Výzkum byl zde v průběhu druhé poloviny měsíce října až počátku listopadu proveden formou archeologického dohledu (obr. 14). Byl vyvolán nutností rekonstrukce plynovodu. Výkop byl sledován v celé délce ulice (tedy přibližně 75 m ve směru SV-JZ), přičemž místy takto byl obnažen profil s neporušenými kulturními vrstvami. Výkop zasahoval až do hloubky 1,20 m, přičemž intaktního geologického podloží nebylo nikde dosaženo. Zdokumentovány a ovzorkovány byly kulturní vrstvy z průběhu 14. až počátku 16. století. Zajímavým nálezem byla část dřevěné pišťalky vyrobená z bezového proutku, keramikou datovaná do období kolem poloviny 14. století. Naopak z počátku 16. století pochází několik odříznutých zvířecích kloubů, dokládajících kostářskou výrobu v Litovli v tomto období. Za zmínku rovněž stojí několik zlomků gotických kachlí převážně z druhé poloviny 15. století. Výzkumem byly do značné míry potvrzeny poznatky získané výše uvedeným výzkumem v Boskovicově ulici.

Husova ulice. Středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Poslední akcí v Litovli v roce 2001 byl prsíncový archeologický dohled opět vyvolaný rekonstrukcí plynovodu (obr. 14). Sledován byl výkop před čísly 653 až 805, tedy v délce téměř 60m, ve směru V-Z. Vlivem velmi nepříznivých klimatických podmínek mohly být však zdokumentovány profily pouze v poměrně značně omezených délkách. I tak se podařilo zjistit, že kulturní vrstvy, které se zejména před číslem 653 objevovaly neporušené až od hloubky 0,70 m pod současným povrchem, náležely do průběhu 2. poloviny 13. až počátku 14. století. Ani v této ulici výkop nikde nedosáhl intaktního geologického podloží. Důležitým nálezem bylo torzo zdi z lomového kamene pojeného vápennou maltou před číslem 652. Táhlo se přibližně ve směru V-Z a mělo šířku 0,50 m. Zdokumentováno bylo v délce 4,30 m. V okolí této zdi byla nalezena keramika datovaná do průběhu 18. století, kdy stavba, z níž zjištěná zeď pocházela, patrně zanikla. Toto zdivo asi souviselo s ikonograficky nijak nedoloženou vnitřní zástavbou tohoto místa v těsné blízkosti městských hradeb.

Karel Falýnek, SPÚ Olomouc

Resumé:

Litovel (Bez. Olomouc), Boskovicova Str. Mittelalter. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), I. Máje Gasse Nr. 792. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Dr. Smyčky Gasse Nr. 795. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Mlýnská Gasse Nr. 628. Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Husova Gasse Nr. 754. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Vlašimova Gasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Husova Gasse. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

LOŠTICE (okr. Šumperk)

Hradská ul., parc. č. 1524. Raný středověk, novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Záchraný výzkum při budování kanalizační přípojky (srov. kap. Neolit, Doba bronzová) přinesl menší množství mladohradištní a novověké keramiky.

Hana Dehnerová, Petr Hejhal, SPÚ Olomouc

Resumé:

Loštice (Bez. Šumperk), Hradská Str., Parz. Nr. 1524. Frühmittelalter, Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

LUKOVANY (okr. Brno-venkov)

„Na Starém“. Středohradištní období. Ojedinelý nález. Povrchový průzkum.

Sběrem v JV části katastru obce Lukovany (500 m od okraje obce, 150 m vpravo od Lukovanského potoka), na sprašovém JV svahu v nadmořské výšce 352 m byl nalezen střep s výzdobou provedenou několikanásobnými vlnicemi z hmoty s vysokou příměsí písčitého ostřiva (ZM 1:10 000 24-33-10, od S a V s.č. 45:159 mm). Nález může poukazovat na prozatím neznámé středohradištní sídliště v blízkém okolí. Místo nálezu je na samotném okraji oblasti osídlené v tomto období. Nedaleko se nacházejí lokality se středohradištními nálezy u Zbýšova a Oslavan (Belcredi a kol. 1989, 176, 179).

Milan Vokáč, Martin Kuča, FF MU Brno

Literatura:

Belcredi a kol. 1989: Archeologické lokality a nálezy okresu Brno-venkov, Brno.

Resumé:

Lukovany (Bez. Brno-venkov), „Na Starém“. Mittlere Burgwallzeit. Einzelfund. Terrainbegehung.

PŘEHLED VÝZKUMŮ 43 (2001)

Vydává:	Archeologický ústav AV ČR Brno Královopolská 147, 612 00 Brno E-mail: infor@iabrno.cz http://www.iabrno.cz
Odpovědný redaktor:	Doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
Redakce a příprava pro tisk:	Mgr. Bakázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, PhD., PhDr. Lubomír Šebela, CSc., Alice Del Maschio, Miroslav Lukáš
Jazyková úprava:	PhDr. Jan Balhar, CSc.
Na titulním listě:	Plastika medvěda z Pavlova (kresba J. Svoboda); letecký snímek Mušova a Pálavy (foto O. Šedo)
Tisk:	BEKROS
Náklad:	350 ks

© 2002 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00